

ORKLAND
KOMMUNE

Ruspolitisk handlingsplan

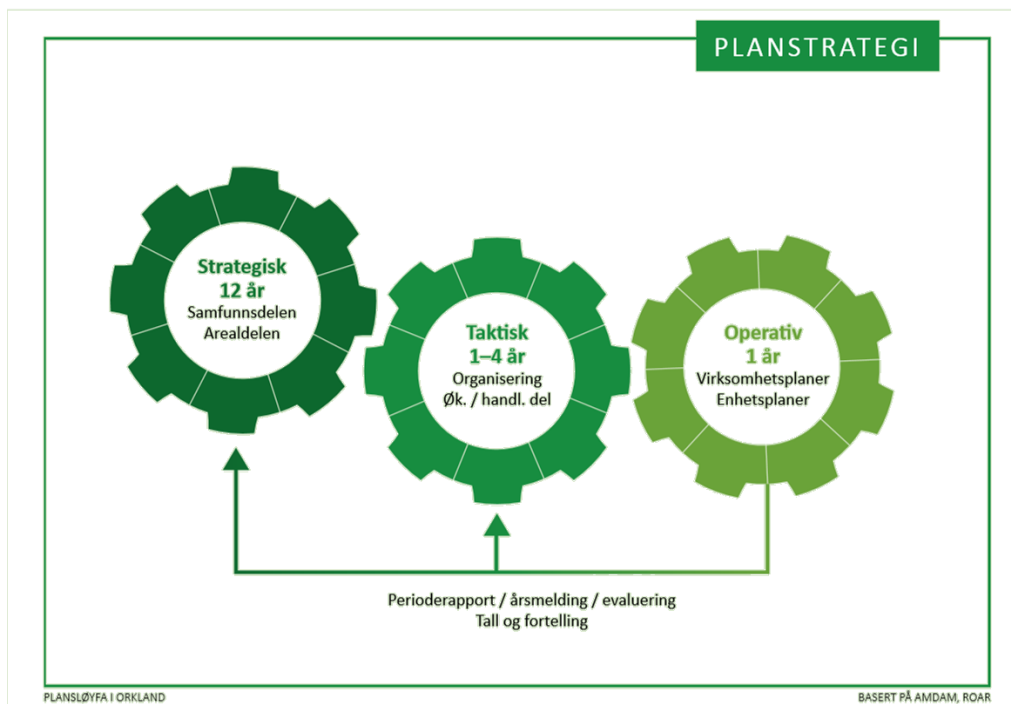
Vedtatt i kommunestyret 03.05.2023

Innholdsfortegnelse

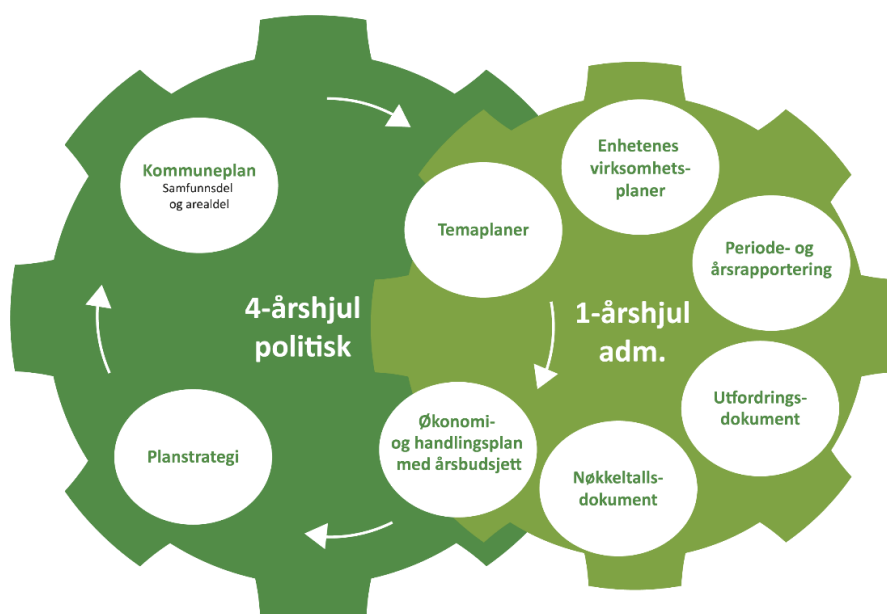
1.	Innledning	3
2.	Sammendrag	4
3.	Bakgrunn	5
3.1.	Formålet med planen	5
3.1.1.	Hva er et rusmiddel	6
3.2.	Situasjonsbildet og hvorfor det er viktig å vite noe om det	6
3.2.1.	Rusmiddelsituasjonen i Norge	6
3.2.2.	Rusmiddelsituasjonen i Trøndelag og Orkland	7
3.2.3.	Konsekvenser for andre enn brukeren	8
3.2.4.	Ruskjøring	8
3.2.5.	Rusmidler og helse	10
3.2.6.	Har pandemien påvirket våre alkoholvaner	11
3.3.	Ungdom og rus	12
3.3.1.	Ungdom og alkohol	12
3.3.2.	Ungdom og illegale rusmidler	14
3.4.	Voksne og rus	16
3.4.1.	Voksne og alkohol	16
3.4.2.	Voksne og illegale rusmidler	17
3.4.3.	Voksne og vanedannende medikamenter	18
4.	Sentrale og lokale føringer	19
4.1.	Føringer fra sentrale myndigheter	20
4.1.1.	Lokale føringer	21
4.1.2.	Føringer fra kommuneplanens samfunnsdel	21
4.2.	FNs bærekraftsmål - fra globalt til lokalt	23
5.	Tiltak kommunen allerede har	23
5.1.	SLT	23
5.2.	Forebyggende tiltak	24
5.2.1.	Allmenforebyggende tiltak	24
5.2.2.	Forebyggende tiltak overfor risikogrupper	25
5.2.3.	Tiltak for rusmiddelavhengige, oppfølging og rehabilitering av rusmiddelmisbrukere	25
5.2.4.	Andre aktuelle kommunale tjenester	26
5.2.5.	Tiltak for å regulere tilgjengeligheten av alkohol	26
5.2.4.	Tiltak i ruspolitisk handlingsplan	27
6.	Vedlegg – kilder og lenker til aktuelle rapporter	29

1. Innledning

For å få et enkelt og godt kommunalt plansystem må det være sammenheng mellom kommunens ulike planer. Temaplaner er plassert mellom strategisk og taktisk nivå, det vil si mellom samfunnsdelen og økonomi- og handlingsplanen. Temaplanene belyser og gir kunnskap om utvalgte fag- og temaområder. Temaplanene inneholder en handlingsdel med prioriterte tiltak. Dersom gjennomføring av tiltak har økonomiske konsekvenser, vil disse tiltakene behandles som innspill i budsjettarbeidet.

Samfunnsdelen legges til grunn for alt arbeid og videre utvikling av kommunen. Den er styrende for prioriteringer i økonomi- og handlingsplan og øvrige planer. Økonomi- og handlingsplan med årsbudsjett utgjør kommuneplanens handlingsdel.

Figuren viser hvordan Orkland kommune skal ha et sammenhengende plan- og styringssystem inndelt i 4-årshjul og 1-årshjul. De strategiske plandokumentene og prosessene er plassert i det fireårige løpet. Det innebærer at den langsiktige delen av kommuneplanen (samfunnsdelen) bør oppdateres minst en gang i fireårsperioden. Dette er spesielt viktig i oppstarten av kommunen - et førstegenerasjons planverk. De to årshjulene virker sammen, og er gjensidig avhengige av hverandre. Økonomi- og handlingsplanen blir selve «navet» i systemet, der strategier og temaplaner følges opp av tiltak og handling som prioriteres i årsbudsjettet. Alle temaplaner publiseres på et eget «planområde» på hjemmesida, og mer informasjon om kommunens planer og plansystem finnes her: <https://www.orkland.kommune.no/planer>

2. Sammendrag

Orkland kommune skal være en trygg kommune for alle, og det rusforebyggende arbeidet er en viktig del av dette. Kommunen skal ha et samordnet og koordinert arbeid med et felles oppdatert kunnskapsgrunnlag for den jobben vi gjør. Kunnskapsgrunnlaget omhandler både lokale og nasjonale utfordringer og trender.

Vi skal jobbe godt på alle trinn - fra rus i svangerskap til bistand til etablerte rusmisbrukere. Vi skal også jobbe forebyggende for at færrest mulig utvikler et rusproblem. Et av de viktigste målene er å heve debutalderen for alkohol. Forskning viser klar sammenheng mellom tidlig debutalder og rusproblemer senere i livet. Ungdataundersøkelsen viser at 42 prosent av våre elever i 10. trinn sier at de får lov av sine foreldre/foresatte å drikke. Dette til tross for at risikoen er kjent, og at dette ifølge straffeloven betegnes som langing. Det snakkes og menes mye om vårt lokale ungdomsmiljø. Kommunen vet mye, men ikke alt. Vi vet at ungdom aldri har vært mer lovlige enn nå, men kan det allikevel være grunnlag for bekymring? Det ønsker vi å finne ut av gjennom en kartlegging utviklet av Verdens helseorganisasjon (WHO). Kartleggingen kalles HKH (hurtig kartelling handling) og er tilpasset norske forhold av Korus Vest.

Kommunen vil også ha søkelys på kjøring i ruspåvirket tilstand. Dette gjelder både alkohol, medikamenter, illegale rusmidler og blandingsrus. Statsforvalteren i Trøndelag har hatt tilsyn med pasientpraksisen hos fastlegene og uttrykker bekymring for at det ikke foreligger noen vurderinger på om personer i risikozonen skal beholde førerkortet. Funnene i tilsynet er i tråd med politiets erfaringer, som framholder at de etter pandemien har sett flere trafikkulykker og mer rus enn tidligere.

Pandemien har påvirket oss på flere måter. Vi skal være oppmerksomme på «etterdønninger» etter den, særlig med tanke på økt bruk av alkohol. Vi har tidligere vært igjennom flere samfunnskriser og har god kunnskap om dette. Det spesielle med pandemien er imidlertid isolasjon og nedstegning.

3. Bakgrunn

Ruspolitisk handlingsplan er en helhetlig plan for alt av rusarbeid i kommunen. Den omfatter forebygging, arbeid rettet mot etablert rusproblematikk og skjenke- og løyvepolitikk. Med hjemmel i alkoholovens § 1-7d skal kommunen utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan. Planen skal rulleres av kommunestyret hvert fjerde år. Forskning viser at alkohol og narkotika bør ses i sammenheng, blant annet fordi tidlig alkoholdebut øker risikoen for bruk av narkotika. Vi har med bakgrunn i dette inkludert både alkohol og illegale rusmidler i planarbeidet, slik at den lovpålagte alkoholpolitiske planen blir en del av denne planen. Det er viktig å sikre en helhetlig integrering av planen i kommunen. Bruk av rusmidler er ikke bare et sosialt problem. Det er også et helseproblem.

Det er vedtatt endringer i alkoholoven som forenkler bevillingssystemet for kommunale salgs- og skjenkebevillinger. Endringen i alkoholovens § 1-6 innebærer at bevillingene ikke trenger å utløpe etter fire år som i dag, men kan videreføres uten ny bevillingssøknad. En forutsetning for å kunne gjøre slike unntak er at kommunen har foretatt en gjennomgang av sin alkoholpolitikk etter kommunevalget. For Orkland vil det innebære ny ruspolitisk handlingsplan, som revideres hvert fjerde år. Alle vedtak skal være i samsvar med alkoholovens bestemmelser og ruspolitisk handlingsplan for Orkland kommune.

3.1. Formålet med planen

Formålet med ruspolitiskhandlingsplan er å ha et grunnlag for kommunens rusarbeid fra forebygging til arbeid rettet mot etablert rusproblematikk, og bevilgnings- og skjenkepolitikk. Planen skal være et verktøy for å styrke og samordne rusarbeidet og skal gi en oversikt over situasjonen både nasjonalt og lokalt.

Planen skal gi et bilde av status, hvilke utfordringer vi har og hva vi gjør av forebygging og hvilke tilbud vi gir til rusavhengige. Planen vil også gi et bilde av dagens rusmiddelsituasjon med tanke på forbruk, misbruk og ulovlig bruk, og hvilke utfordringer vi ser knyttet til dette. Hovedmålet er å redusere totalkonsumet av alkohol og rusmidler.

Orkland kommune
skal ha nulltoleranse
for salg og skjenking
til mindreårige.

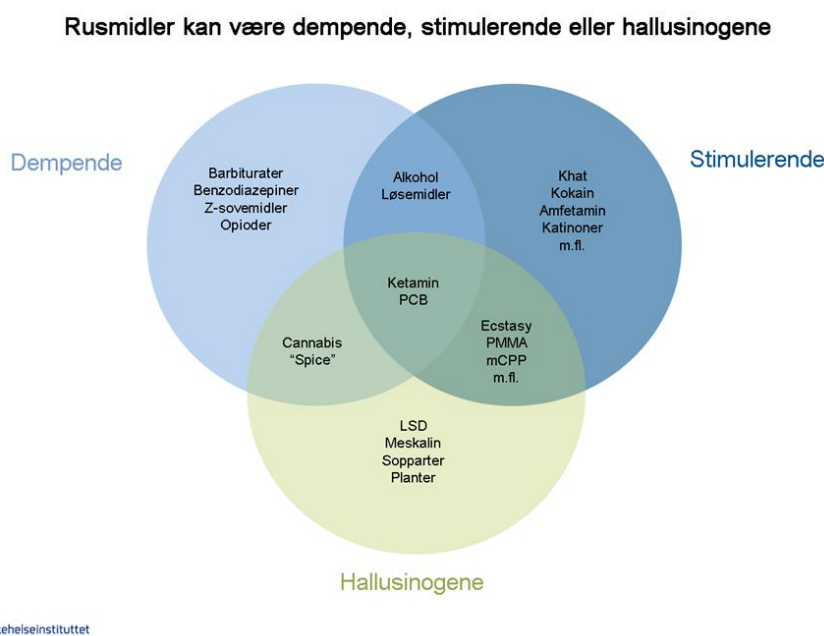
3.1.1. Hva er et rusmiddel

Som rusmiddel regner vi alkohol, vanedannende legemiddel og ulovlige rusmidler (narkotika) som blant annet cannabis, amfetamin, heroin og kokain.

Vanedannende legemiddel er hovedsakelig beroligende middel og sovemiddel av typen benzodiazepiner. En stor del av tablettene i det illegale markedet er ikke fremstilt av godkjente legemiddelprodusenter. Ulovlige midler inneholder ofte høyere mengder virkestoff sammenlignet med registrerte preparat som blir solgt på apotek (Kripes, 2014).

Benzodiazepiner blir ofte misbrukt i kombinasjon med narkotiske stoffer, som blant annet amfetamin, cannabis og heroin.

Effekten av rusmidler kan deles inn i tre hovedgrupper: dempende, stimulerende og hallusinogene. Flere av rusmidlene har en blanding av disse effektene, som for eksempel alkohol og ecstasy. (Folkehelseinstituttet).

3.2. Situasjonsbildet og hvorfor det er viktig å vite noe om det

Det er viktig å følge med i befolkningens rusmiddelbruk, både ut fra et helsemessig og et sosialt perspektiv. En forutsetning for å kunne finne fram til riktige tiltak for å redusere rusmiddelbruk og dens skadevirkninger er å kunne beskrive rusmiddelsituasjonen knyttet til tilgjengelighet, forbruk og rusmiddelskader. Det kan være hensiktsmessig å beskrive situasjonen både nasjonalt og lokalt der det finnes lokale data tilgjengelig. På denne måten blir det mulig å synliggjøre eventuelle særtrekk ved de problemer Orkland har. Dette vil bidra til å gi oss et best mulig beslutningsgrunnlag.

3.2.1. Rusmiddelsituasjonen i Norge

Ifølge WHO er alkohol en av risikofaktorene for sykdom og tidlig død i industrialiserte land. Alkoholbruk og bruk av andre rusmidler kan føre til tap av helse, økt risiko for flere sykdommer, problemer for den enkelte, for andre og for samfunnet.

3.2.2. Rusmiddelsituasjonen i Trøndelag og Orkland

På oppdrag fra Helsedirektoratet har KoRus (kompetansesenter rus Midt) etablert et system for overvåkning av rustrender i Trondheim – «Føre Var Trondheim». Hvert halvår ser de på trender i tilgjengelighet og bruk av rusmidler. Noen av funnene vil nok være knyttet til storbyutfordringer, men noen vil også gjelde for randkommunene. Noe av tallmaterialet de viser til gjelder også for hele Trøndelag. Vi har sett på rapporten for siste halvår av 2022, og gjengir noe av funnene her.

For Trondheim konkluderes det med reduksjon i alkohol, heroin og amfetamin, men det er en økning i av kokain. Reduksjonen av alkohol er et av to hovedfunn. Det poengteres at årsakene i hovedsak er knyttet til tilgjengelighet, men også noe nedgang i bruk. Økt reiseaktivitet etter pandemien gjør det vanskeligere å kontrollere handel over grensene, noe som igjen påvirker salg hos vinmonopol og butikker. Alkohol er det rusmiddelet som kombineres med flest andre rusmidler, og som det rapporteres flest konsekvenser knyttet til. Også i Orkland er vi kjent med at ungdommer opplever uheldige hendelser i forbindelse med alkoholbruk. Dette gjelder blant annet vold, skader, bilde- og filmdeling og seksuelle overgrep. Dette vil kunne påvirke ungdoms skolesituasjon, relasjoner og psykiske helse.

Økning i kokain er det andre hovedfunnet. Dette er en økning Trondheim har sett siden de startet kartleggingen i 2018, med en liten nedgang under pandemien. I rapporten står det at økning i kokainbruk, samt ecsatasy/MDMA, nok må sees i sammenheng med åpningen etter pandemien, økt uteliv og flere festivaler. En kronikk skrevet av to jenter på en videregående skole i Oslo, publisert på NRK P3 Meninger, har fått mye oppmerksomhet. De beskriver kokainbruk i sitt miljø som like vanlig som det å ta seg en øl. Det spørres ikke om kokain i vår ungdataundersøkelse, men det er en «snakkis» blant noen ungdommer at det brukes kokain både blant ungdom og unge voksne i Orkland. I neste ungdataundersøkelse må vi se på om det er flere eller andre rusmidler vi bør få kartlagt.

I Orkland er det generelt lite uro knyttet til uteliv. Dette gjelder også den årlige russetiden. Det er etablert et godt samarbeid mellom russestyrene, de videregående skolene, politiet og kommunen for å forhindre uønskede hendelser og utenforskap. Målet er ei trygg og minnerik russetid for alle.

Det jobbes tverrfaglig på flere arenaer der særlig rus knyttet til ungdomsmiljøet er tema. Over tid ser vi variasjoner i nivået på bruk av rusmidler. Vi er ekstra på vakt for å følge med på om det vi nå ser er økt rusbruk eller om det er en mer normal topp. Det antydes at det er mer bruk av illegale rusmidler. Det rapporteres om hendelser med vold knyttet til oppgjør for kjøp og salg. Det antydes en frykt for å si ifra, en såkalt «snitchekultur». I etterkant av rusreformdebatten kom Riksadvokaten med nye retningslinjer for ransaker. Etter innføringen av disse har det også blitt færre saker hos politiet som omhandler narkotika. Fagfolk som jobber med ungdom opplever at ungdommer omtaler dette som en legalisering og ikke avkriminalisering. Ungdom snakker i mindre grad om illegale rusmidler, men vi har ikke tall som kan bekrefte om vi har en økning i bruk eller om det kun er mer «åpenhet». Dette er viktige tema i det tverrfaglige samarbeidet, og uavhengig av ungdatatall bør vi kartlegge om det er grunn til bekymring for ungdomsmiljøet i Orkland. Samtidig er det viktig å understreke at de aller fleste ungdommer opplever å ha det bra, og hverken har utfordringer med rus eller vold.

3.2.3. Konsekvenser for andre enn brukeren

Vi vet at alkohol og andre rusmidler også kan føre til negative konsekvenser for andre enn brukerne. Folkehelseinstituttet sier: «Foreldres alkoholbruk kan påvirke barn negativt – i fosterstadiet og under oppveksten. Arbeidstakeres alkoholbruk kan blant annet føre til økt sykefravær og nedsatt yteevne. Forekomsten av slike konsekvenser varierer betydelig, med høyere forekomst i enkelte bransjer (f.eks. servering, media, forskning og IT), og blant mannlige og yngre arbeidstakere. Befolkningsundersøkelser gir innblikk i utbredelse av et bredt spekter negative følger av alkoholbruk for andre enn den som drikker, og viser at mindre alvorlige konsekvenser (f.eks. støy fra berusede personer) er mer utbredt enn mer alvorlige konsekvensene (f.eks. vold),» (Folkehelseinstituttet).

3.2.4. Ruskjøring

Ruskjøring kan også i aller høyeste grad få konsekvenser for andre enn brukerne. Statsforvalteren i Trøndelag har hatt tilsyn med praksis hos fastlegenes praksis for å vurdere retten til å ha førerkort. Rapporten beskriver også funn som har betydning for trafiksikkerheten. To tredjedeler av de 640 pasientene som inngår i undersøkelsen tar så mye medisiner at de ikke burde kjøre bil. Bekymringen fra Statsforvalteren er at det for disse ikke foreligger noen vurdering på om de skal beholde førerkortet.

Statsforvalterens funn er i tråd med det politiet har sagt om at de etter pandemien har sett flere trafikkulykker og mer rus enn tidligere. Kommuneoverlegen vil følge opp dette i Orkland kommune.

118 personer ble drept i trafikkulykker i Norge i 2022. Foreløpig vet vi ikke i hvor mange av disse som var rusrelatert. I 2021 omkom 80 personer i 76 ulykker, i 14 av disse ulykkene vet vi at rus har vært medvirkende faktor. I alt 16 personer omkom, fem av ulykkene var det alkohol, i en var det blandingsrus (alkohol + noe annet) og de åtte andre var det annen type rus. (Statens vegvesen)

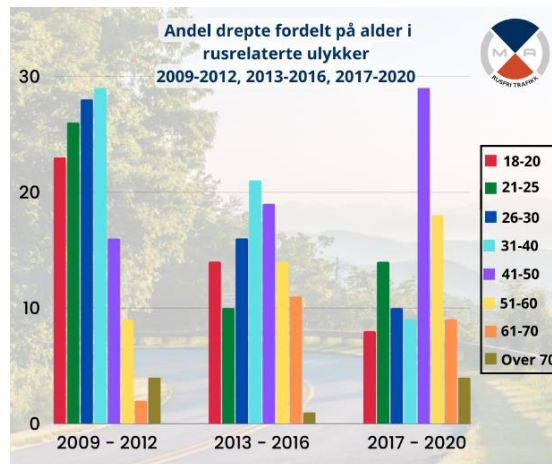
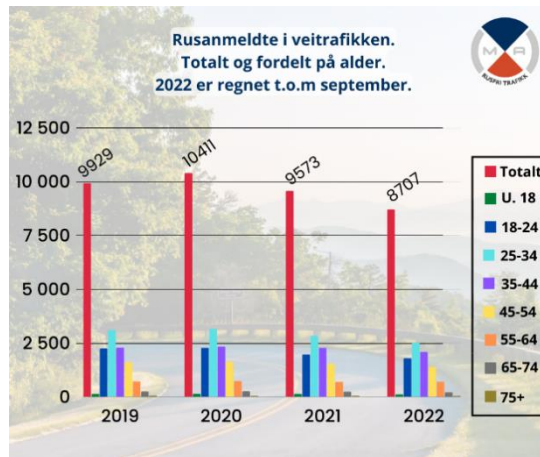
I tabellen nedenfor ser vi utviklingen over dødsulykker der rus har vært medvirkende faktor i perioden 2016 - 2021.

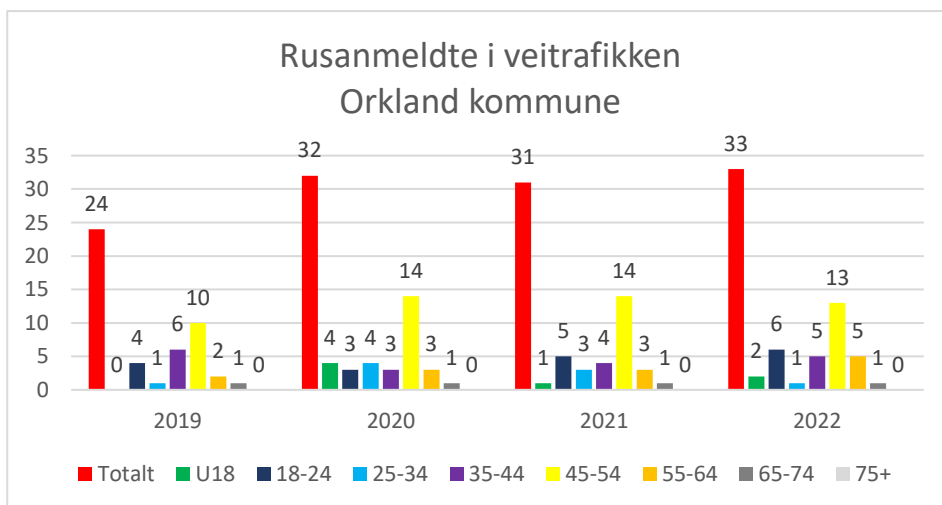
- 11 652 personer ble anmeldt for ruspåvirket kjøring i 2022 - 32 personer hver dag
- 9573 personer ble anmeldt for ruspåvirket kjøring i 2021
- 9 av 10 som blir anmeldt er menn
- Antall kvinner som er anmeldt har økt jevnt de siste ti årene
- Over 50 prosent av de anmeldte er i aldersgruppen 25-44 år

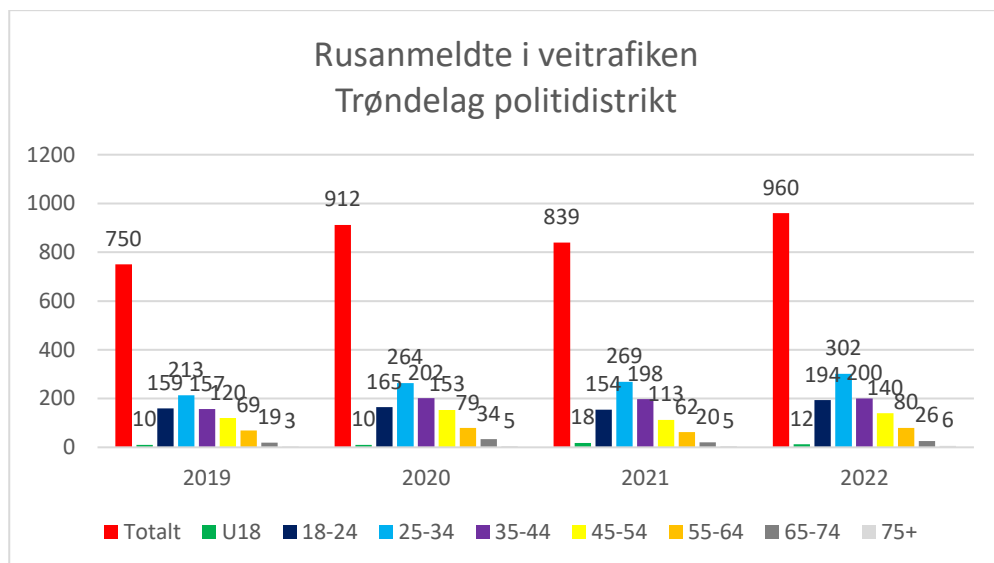
- Møre og Romsdal og Finnmark er de fylkene som ligger høyest per 1000 innbygger
- Alkohol er det vanligste rusmiddelet
- THC (virkestoffet cannabis) og (met)amfetamin er vanligst av de illegale rusmidlene. Det er påvist en økning av THC de siste ti årene

I tabellen under ser vi tall fra Orkland over rusanmeldte i trafikken. Tallene for 2019 gjelder de tidligere kommunene som nå utgjør Orkland. Aldersgruppen 45-54 er den største.

De tilsvarende tallene for Trøndelag viser at aldersgruppen 25-34 år står for de fleste av tilfellene.

3.2.5. Rusmidler og helse

Alkohol og andre rusmidler påvirker vår helse. Et lavere forbruk vil ha en helsegevinst blant våre innbyggere.

Alkohol er et lovlig rusmiddel som for mange forbindes med kos og nytelse. Det er ingen anbefalinger fra myndighetene om hva som regnes som maksimalt forbruk per uke. Det er heller ikke lett å finne informasjon om tydelige skiller mellom bruk og misbruk. WHO har imidlertid oppgitt en grense mellom sunt og usunt alkoholinntak, der 14 alkoholenheter for kvinner og 21 for menn per uke defineres som stort forbruk som gir betydelig risiko for svært alvorlige helseskader.

Folkehelseinstituttet sier:

«Alkohol- og narkotikabruk er blant de viktigste risikofaktorene for helsetap og tidlig død i befolkningen.

- *Vel 12 prosent av tapte friske leveår i den voksne befolkningen (aldersgruppa under 65 år) i Norge kan tilskrives alkoholbruk.*
- *Rusmiddelrelaterte helseskader er sosialt skjevfordelt, og grupper med lavere utdanning og/eller dårligere økonomi er mer utsatt enn andre.*
- *Den sosiale ulikheten i dødelighet som vi ser i Norge, kan i noen grad tilskrives alkoholbruk.*

Tiltak som effektivt reduserer rusmiddelbruk i befolkningen, vil følgelig gi en betydelig folkehelsegevinst og bidra til å minske sosial ulikhet i helse.»

Det vil gi en folkehelsegevinst å prioritere forebyggende tiltak, og begrense tilgjengelighet gjennom vår skjenke- og bevillingspolitikk. Vi må derfor jobbe for:

- senere debutalder på alkohol

- kulturendring på langing av alkohol
- å redusere de negative konsekvensene ved bruk av alkohol og andre rusmidler, både for enkeltmennesker, deres pårørende og samfunnet ellers.

Det europeiske overvåkningscenter for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA) har tall for både narkotikautløste dødsfall og dødsfall som skyldes alkoholbruk totalt i landet og Trøndelag (tabell 1). De narkotikarelaterte dødsfallene får mye oppmerksomhet i media, men vi hører sjelden om de alkoholrelaterte. Sistnevnte relateres ofte til somatiske sykdommer som leversykdom, skade på nervesystemet, men også psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser kan sees i sammenheng med langvarig bruk. Vi ser en økning i 2020, men en nedgang i 2021. Dette kan ha sammenheng med pandemien, og at de som allerede hadde et problematisk forhold til alkohol drakk mer. Samtidig var tilgangen til deler av helsehjelpen begrenset og færre tok kontakt med helsetjenestene i 2020. Det betyr at man ved en eventuell ny pandemi bør ha planer for hvordan man også ivaretar de med risikofylt alkoholforbruk på lik linje med de som bruker illegale rusmidler.

Omregnet i prosent har vi i Norge fra 2020 til 2021 en reduksjon på 27 prosent på narkotikarelaterte dødsfall. I samme periode var reduksjonen for alkoholrelaterte dødsfall på 4 prosent. Dette er et klart signal på at vi bør gi mer oppmerksomhet til alkoholbruk.

Tabell 1: Narkotika- og alkoholrelaterte relaterte dødsfall 2017 – 2021 (kilde <http://statistikkbank.fhi.no/dar/>)

Dødsår		2017	2018	2019	2020	2021
Dødsårsak	Bofylke					
Total	Total	594	629	586	718	612
	Trøndelag	35	52	38	42	38
Narkotikautløste dødsfall iht EMCDDA	Total	250	290	275	331	241
	Trøndelag	15	29	-	14	14
Dødsfall som skyldes alkoholbruk	Total	344	339	311	387	371
	Trøndelag	20	23	-	28	24

Tabellen viser rapporterte tall. Her vil det også være mørketall der dødsårsak for eksempel kan være knyttet til annen sykdom eller skade.

3.2.6. Har pandemien påvirket våre alkoholvaner

Rambøll Management Consulting har på vegne av alkovettorganisasjonen Av-og-til undersøkt skrevet en rapport, «Alkohol og korona – En risikofaktor under pandemien». De har konkludert med at «*alkohol har blitt en større risikofaktor under pandemien, og at det går utover både sårbare og ikke sårbare grupper i befolkningen.*»

Rapporten har konkludert med følgende hovedfunn:

- Alkohol er en større risikofaktor under pandemien
- Det kan ha blitt en større skjevfordeling i alkoholkonsum
- Flere drikker i hverdagen, alene og i hjemmet
- Unge voksne, menn, barn og unge er sårbare for alkohol under pandemien
- Flere kan utvikle alkoholproblemer

Rapporten peker på at det kan være flere som vil utvikle alkoholproblem fremover, som en «etterdønning» etter pandemien. Det betyr at vi som kommune må være oppmerksom på hvordan vi forebygger, men også å avdekke for å kunne gi tidligst mulig hjelp. Pandemien ga oss en ny risikofaktor som vi ikke har hatt ved tidligere hendelser, og vi snakker da om nødvendige smitteverntiltak i form av isolasjon og nedstegning. Som kan være en årsak til økt alkoholforbruk under pandemien, men som vi også skal være oppmerksom på i etterkant av pandemien.

3.3. Ungdom og rus

Alkohol er et lovlig og akseptert rusmiddel i samfunnet. Til tross for at det er 18 års aldersgrense ser vi at utbredelsen av alkohol i Orkland øker relativt mye i løpet av siste året på ungdomsskolen og på videregående skole. Dette viser ungdatatall for Orkland, og dette viste også ungdatatall for de tidligere kommunene som i dag utgjør Orkland. Forskning viser at man ved å øke debutalderen for å drikke alkohol, vil minske risikoen for å utvikle et høyt alkoholkonsum. Et høyt alkoholkonsum og en liberal holdning til alkohol øker sannsynligheten for å være åpen for andre rusmidler. Dette er noe av årsaken til at det er så viktig å ha søkelys på ungdom og alkohol i det forebyggende arbeidet.

Vi vet at ungdommer sier de har lett tilgang på flere typer rusmidler nå enn før. Risikoen for å si ja til illegale stoffer er også større om de er påvirket av alkohol.

Drikkemønstret blant ungdom i Orkland har vi fått kjennskap til blant annet gjennom Ungdata undersøkelsen som ble gjennomført i mars 2021. Svarprosenten var på 87 prosent (611 elever) blant ungdomsskoleelever og 75 prosent (431 elever) blant videregående elever. 98 prosent av ungdomsskoleelevene sier at de svarte ærlig, og 89 prosent at undersøkelsen gir et godt bilde av hvordan de har det. 99 prosent av elevene i videregående skole sier at de svarte ærlig, og 90 prosent sier at undersøkelsen gir et godt bilde av hvordan de har det.

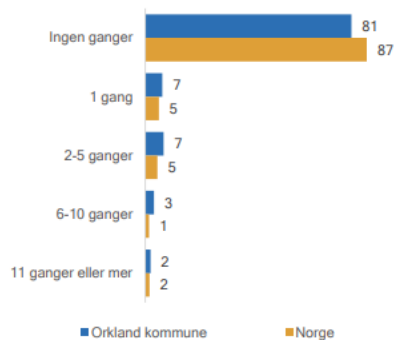
Dette er den første undersøkelsen som er gjort i Orkland, og vi har derfor ikke tidligere tall å sammenligne med før vi gjør ny ungdataundersøkelse i 2025.

3.3.1. Ungdom og alkohol

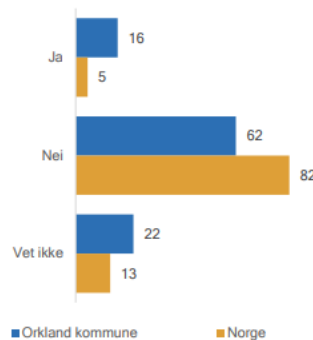
«Alkohol er det rusmiddelet med størst utbredelse blant ungdom. Selv om vi har sett en nedgang i ungdoms bruk av alkohol siden årtusenskiftet, er det fremdeles mange unge som drikker, og da særlig mot slutten av tenårene. Ungdata viser at det er stor variasjon i hvor gamle ungdom er når de begynner å drikke alkohol. På slutten av ungdomsskolen har omtrent én av fire opplevd å ha vært beruset. Det store flertallet har dermed ikke vært beruset i løpet av ungdomsskolen, og det

er kun et mindretall som har prøvd narkotiske stoffer. Det er generelt små forskjeller i alkoholvaner mellom gutter og jenter.» (ungdata.no)

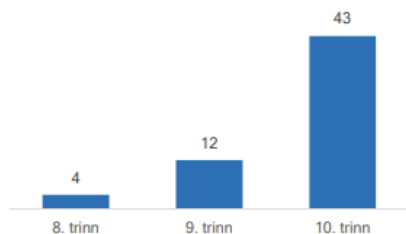
Hvor mange ganger i løpet av det siste året har du vært beruset på alkohol? Orkland kommune og nasjonalt

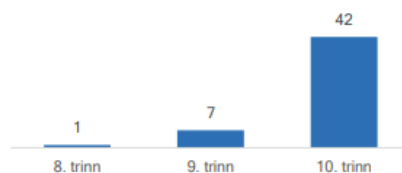
Får du lov til å drikke alkohol av dine foreldre/foresatte? Orkland kommune og nasjonalt

Prosentandel som har vært beruset i løpet av det siste året. Blant elever på ulike klassetrinn

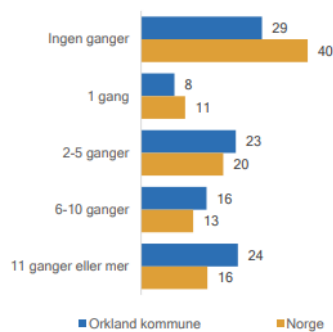

Prosentandel som får lov av foreldre/foresatte å drikke alkohol. Blant elever på ulike klassetrinn

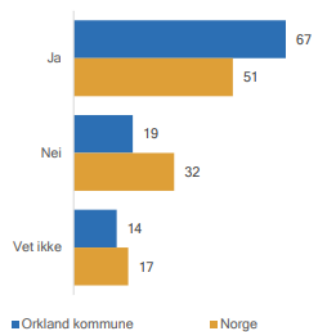

Vi er opptatt av å heve debutalderen. Forskning viser at tidlig debut medfører økt risiko for uønskede hendelser, men også for høyere og mer risikofylt alkoholkonsum når du blir eldre. Ungdata i Orkland forteller oss også at ungdom lytter mer til sine foreldre enn jevnaldrende når det gjelder rusbruk. Det er derfor viktig at ikke foreldre er de som forsyner ungdom under 18 år med alkohol. Det er heller ikke lovlig, da det går som langing under straffeloven.

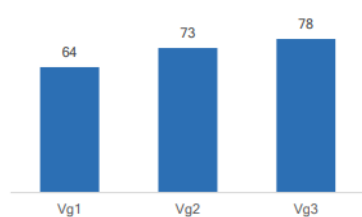
Hvor mange ganger i løpet av det siste året har du vært beruset på alkohol? Orkland kommune og nasjonalt

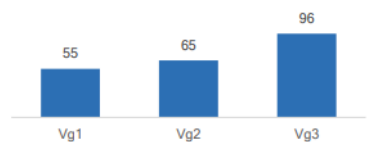
Får du lov til å drikke alkohol av dine foreldre/foresatte? Orkland kommune og nasjonalt

Prosentandel som har vært beruset i løpet av det siste året. Blant elever på ulike klassetrinn

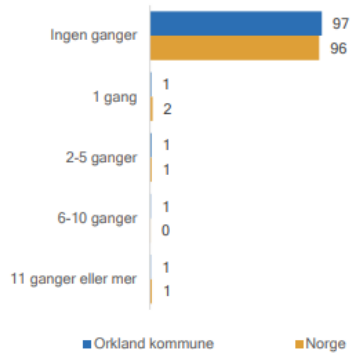
Prosentandel som får lov av foreldre/foresatte å drikke alkohol. Blant elever på ulike klassetrinn

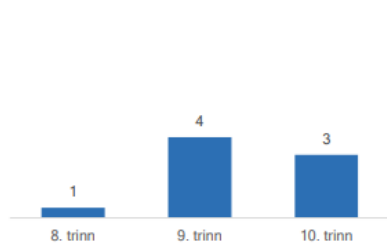
3.3.2. Ungdom og illegale rusmidler

På landsbasis har andelen som har prøvd cannabis økt de siste årene, men det var en nedgang under pandemien. Det er også flere unge nå enn for en tid tilbake som forteller at de har blitt tilbudt stoffer som hasj eller marihuana (ungdata.no). Ettersom dette er første ungdomsundersøkelse som gjennomføres i Orkland kommune har vi ikke tall å sammenligne med, men vi ser av tallene fra de fire kommunene som i dag utgjør Orkland at det er de samme tendensene her som ellers i landet.

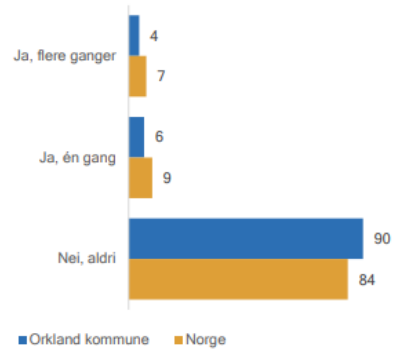
Hvor mange ganger i løpet av det siste året har du brukt hasj eller marihuana? Orkland kommune og nasjonalt

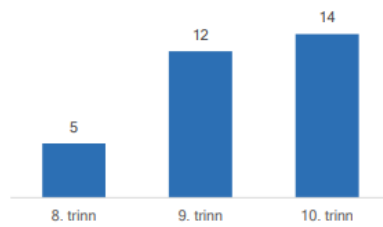
Prosentandel som har brukt hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant elever på ulike klassetrinn

Har du i løpet av det siste året blitt tilbudt hasj eller marihuana? Orkland kommune og nasjonalt

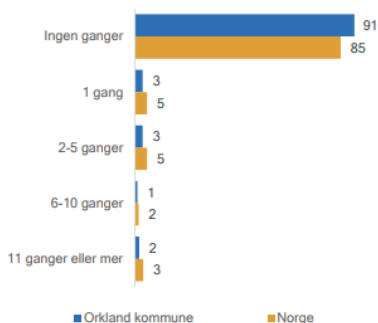

Prosentandel som har blitt tilbudt hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant elever på ulike klassetrinn

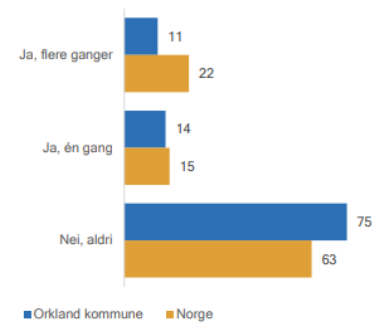

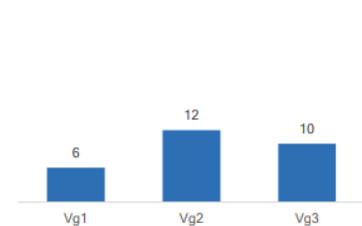
Hvor mange ganger i løpet av det siste året har du brukt hasj eller marihuana? Orkland kommune og nasjonalt

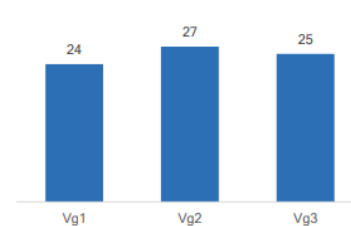
Har du i løpet av det siste året blitt tilbudt hasj eller marihuana? Orkland kommune og nasjonalt

Prosentandel som har brukt hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant elever på ulike klassetrinn

Prosentandel som har blitt tilbudt hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Blant elever på ulike klassetrinn

3.4. Voksne og rus

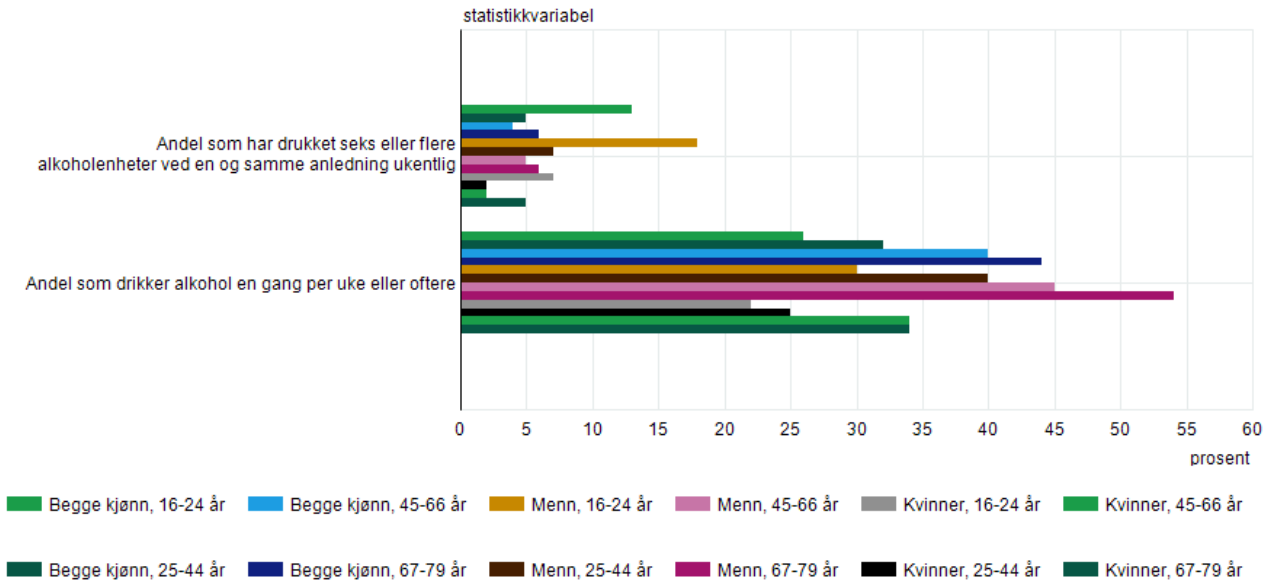
Alkoholsalget i Norge registreres, og det forteller oss hvor mye alkohol som selges og skjenkes totalt. Det sier derimot ikke noe om det totale forbruket eller hvem som drikker (alder, kjønn, utdanning osv.). Denne kunnskapen fås ved å gjennomføre spørreundersøkelser som gjøres blant representative utvalg i befolkningen. Flere av disse undersøkelsene ligger tilgjengelige på folkehelseinstituttets sider, og kan fortelle oss noe om alkoholforbruk og demografi.

3.4.1. Voksne og alkohol

- Åtte av ti har drukket alkohol siste år, og halvparten har drukket seks eller flere alkoholenheter ved samme anledning. Disse målene har vært stabile i perioden 2012-2022.
- Selvrappertert alkoholkonsum gikk noe ned under pandemien.
- Menn drikker mer, oftere og mer risikofylt enn kvinner.
- Eldre drikker oftere enn yngre, men de har et mindre risikofylt drikkemønster.
- Høyt utdanningsnivå og høy inntekt er forbundet med høyere drikkefrekvens, men lavere omfang av risikofylt drikking.
- Tre av fire drikker kun i helgene

Folkehelseinstituttet

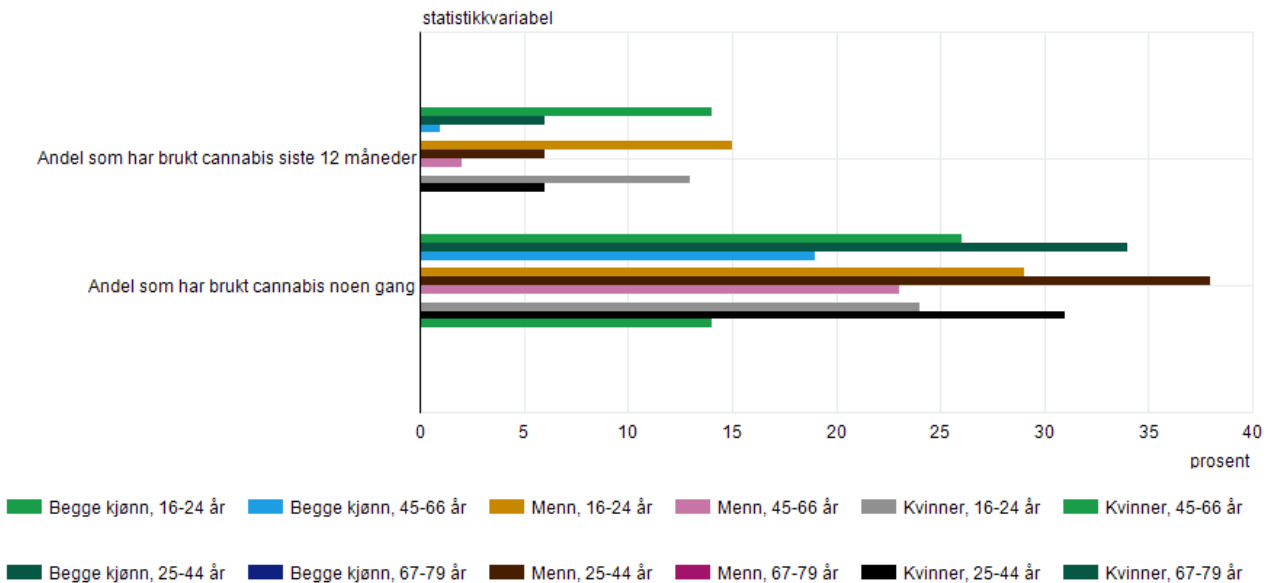
Bruk av alkohol, voksne 16-79 år i 2022

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.4.2. Voksne og illegale rusmidler

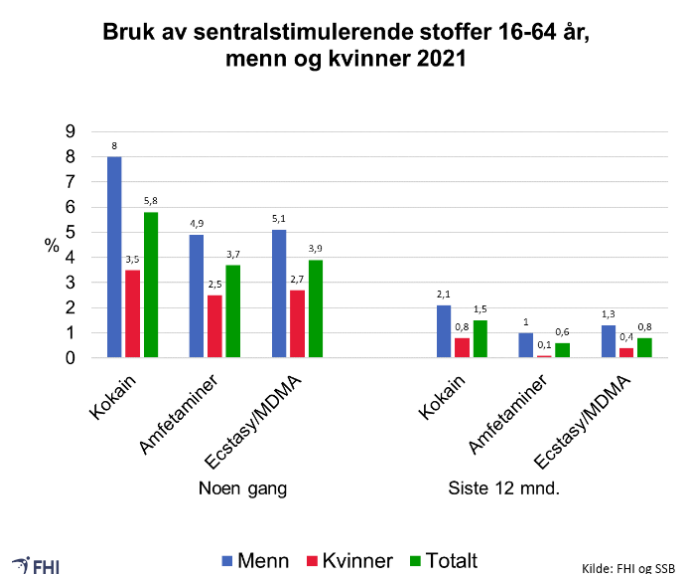
Bruk av cannabis voksne, 16-79 år i 2022

Kilde: Statistisk sentralbyrå

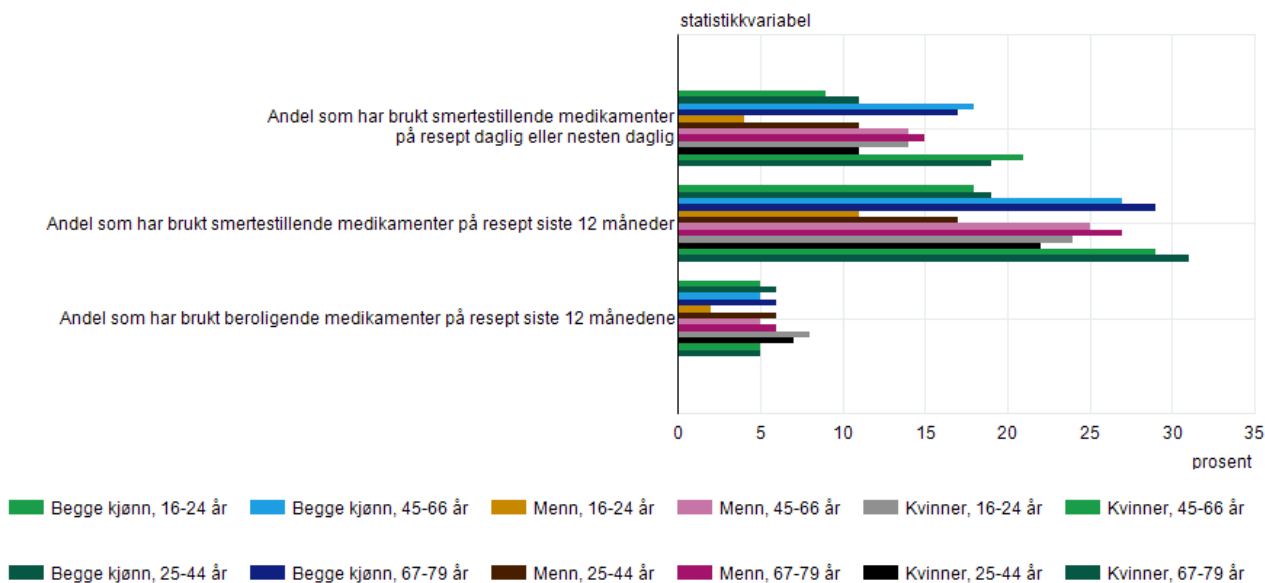
«Etter cannabis er de sentralstimulerende stoffene kokain, amfetaminer (amfetamin /metamfetamin) og ecstasy/MDMA (3,4-metylendioksymetamfetamin) de mest rapporterte illegale stoffene i befolkningsundersøkelsene. Figuren under gir en oversikt over forekomsten av disse stoffene blant alle voksne (16-64 år) i 2021. Mellom 4 og 6 prosent av totalutvalget oppga bruk av de enkelte stoffene noen gang, mens rundt 1 prosent rapporterte bruk av de

sentralstimulerende stoffene siste 12 måneder. Også for disse stoffene var det forskjeller i bruk mellom menn og kvinner. Rundt dobbelt så store andeler menn oppga bruk av stoffene henholdsvis noen gang og siste 12 måneder sammenlignet med kvinner.» (FHI).

3.4.3. Voksne og vanedannende medikamenter

Andel voksne (16-79 år) som har brukt reseptbelagte smertestillende og beroligende medikamenter i 2022 (landsbasis). Dette er reseptbelagte legemidler utskrevet av lege.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

4. Sentrale og lokale føringer

Med hjemmel i alkohollovens § 1-7d skal kommunen utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan, og i Orkland kommune sin planstrategi er det politisk vedtatt at det skal utarbeides en ruspolitisk handlingsplan. Den alkoholpolitiske handlingsplanen blir en del av denne planen.

Arbeidsprosess

Kommuneoverlege, enhetsleder BFT (barne- og familietjenesten), enhetsleder psykisk helse- og rusarbeid, rådgiver oppvekst og SLT-koordinator har utgjort arbeidsgruppen som har hatt det overordnede ansvaret for planen, dette i tett samarbeid med kommunalsjef for helse og mestring.

SLT sin koordineringsgruppe har vært referansegruppe og består av enhetsledere fra psykisk helse- og rusarbeid, kultur, idrett og fritid, barne- og familietjenesten, rådgiver oppvekst, ungdomskontakt Nav, kommuneoverlege, rådgiver Meldal videregående skole, rådgiver Orkdal videregående skole, to politikontakter og SLT-koordinator. Dette har gitt oss en tverrfaglig referansegruppe. Grappa har møter annenhver måned. Gruppens oppgave er å fremskaffe kunnskaper og erfaring, avdekke utfordringer, samt komme med innspill til politirådet om hvordan sikre effektiv utnyttelse av ressursene for å møte utfordringer, blant annet med rusforebygging.

Kommunedirektørens ledergruppe har vært styringsgruppe for temaplanarbeidet. Temaplanen godkjennes av styringsgruppen og fremmes deretter til politisk utvalg for behandling og vedtak.

Lovverk

Sentrale bestemmelser for handlingsplanen:

Folkehelseloven

§ 1. Formål

«Formålet med denne loven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller. Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse.

Loven skal sikre at kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter setter i verk tiltak og samordner sin virksomhet i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte. Loven skal legge til rette for et langsiktig og systematisk folkehelsearbeid.»

Alkoholloven

§ 1-1 Lovens formål

«Reguleringen av innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk etter denne lov har som mål å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære. Som et ledd i dette sikter loven på å begrense forbruket av alkoholholdige drikkevarer.»

Helse og omsorgstjenesteloven

§ 1-1.Lovens formål

1. *forebygge, behandle og tilrettelegge for mestring av sykdom, skade, lidelse og nedsatt funksjonsevne,*
2. *fremme sosial trygghet, bedre levevilkårene for vanskeligstilte, bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer,*
3. *sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre,*
4. *sikre tjenestetilbudets kvalitet og et likeverdig tjenestetilbud,*
5. *sikre samhandling og at tjenestetilbudet blir tilgjengelig for pasient og bruker, sikre nødvendig opplæring av pasient, bruker og pårørende, samt sikre at tilbudet er tilpasset den enkeltes behov,*
6. *sikre at tjenestetilbudet tilrettelegges med respekt for den enkeltes integritet og verdighet og*
7. *bidra til at ressursene utnyttes best mulig*

Det er med virkning fra 1.1.2022 gjort viktige endringer i velferdslovgivningen som tydeliggjør de enkelte tjenesters ansvar for å samarbeide når dette er nødvendig for å gi brukeren et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Kommunen er videre gitt et økt ansvar for å samordne tjenestetilbudet, herunder ved behov bestemme hvilken kommunal tjenesteyter som skal ivareta samordningen.

4.1. Føringer fra sentrale myndigheter

St.melding 30 (2011-2012) «**Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk. Alkohol – narkotika – doping**». I denne stortingsmeldingen legger regjeringen fram sine mål og tiltak for en helhetlig rusmiddelpolitikk. Fra virksom forebygging, tidlig innsats og hjelp til de som har omfattende rusproblemer, til en politikk som også ivaretar pårørende og tredjepart som rammes av skader av rusmiddelbruk. Vi må være særlig oppmerksomme på barn, unge, pårørende og mennesker med særlig omfattende hjelpebehov.

- «Målet er å redusere negative konsekvenser av rusmiddelbruk for enkeltpersoner, for tredjepart og for samfunnet og bidra til flere friske leveår for befolkningen.»

Regjeringen vil innenfor en helhetlig rusmiddelpolitikk legge særlig vekt på fem områder:

- Forebygging og tidlig innsats
- Samhandling – tjenester som jobber sammen
- Økt kompetanse og bedre kvalitet
- Hjelp til tungt avhengige – redusere overdosedødsfall
- Innsats for pårørende og mot passiv drikking.
- «*Det nasjonale målet er å begrense alkoholforbruket i befolkningen og å øke befolkningens kunnskap om sammenhengen mellom alkohol og helse. Med utgangspunkt i forbruket i 2010 er det et globalt NCD-mål å redusere skadelig alkoholbruk med 10 prosent innen 2025 (helsedirektoratet.no).*»

4.1.1. Lokale føringer

Arbeid knyttet til ruspolitisk handlingsplan er en utfordring på tvers av flere fag- og tjenesteområder i kommunen, og påvirker måloppnåelsen til flere delmål og strategier i samfunnsdelen.

4.1.2. Føringer fra kommuneplanens samfunnsdel

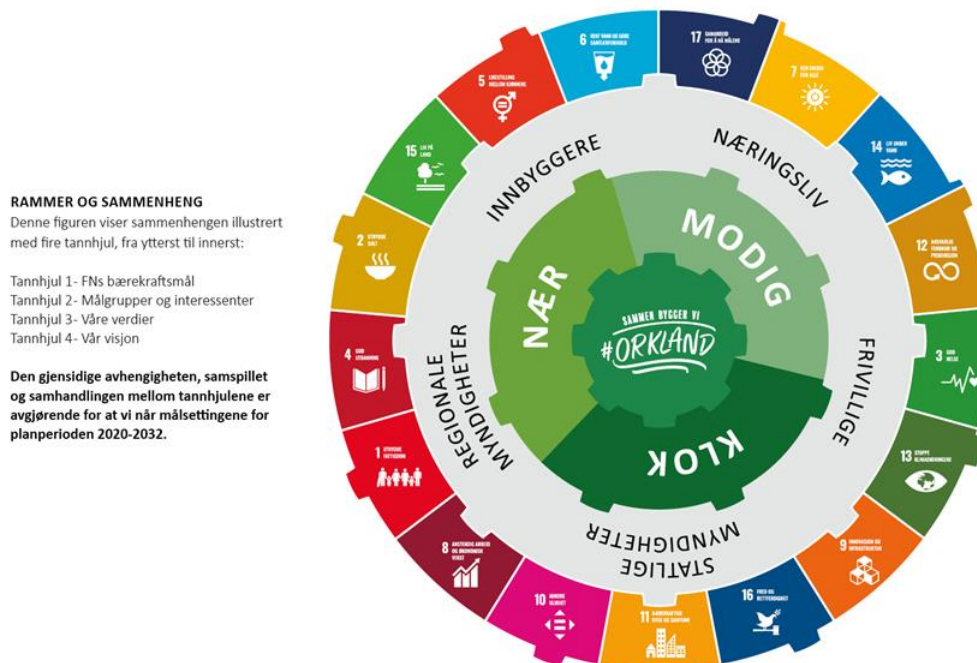
Hovedmål ikon	Delmål	Strategi	Måloppnåelse temaplan
 Modig	Orkland møter framtidens utfordringer på en offensiv måte.	M1, 2, 3, 5	M1 samarbeide aktivt med innbyggere, frivilligheten og næringslivet for å møte framtidens utfordringer M2 dreie ressursinnsatsen mot helsefremmende og forebyggende arbeid og aktivitet M3 vektlegge kompetansebygging i samarbeid med forsknings- og utviklingsmiljø, arbeidsliv og M5 synliggjøre Orkland som et attraktivt sted å bo og arbeide for å øke tilflytting og redusere tap av kompetanse til storbyene
 Klok	Orkland skal være et inkluderende samfunn for mennesker i alle livsfaser, med ulike forutsetninger og funksjonsevner, der den enkelte opplever tilhørighet, mestring, trivsel, og tar medansvar.	K1, 2, 3, 4, 5, 6, 8	K1 arbeide helsefremmende og forebyggende for å oppnå god folkehelse i befolkningen K2 legge til rette for informasjons- og opplæringstiltak og andre virkemidler som bidrar til at innbyggerne tar gode valg for egen helse og livskvalitet K3 hindre utenforskap og konsekvenser av sosial ulikhet gjennom tidlig innsats og koordinerte tjenester K4 sikre et helhetlig og koordinert opplæringsløp med gode leke- og læringsmiljø tilpasset den enkeltes forutsetninger og behov

			<p>K5 sørge for grunnopplæring i barnehage og skole av høy kvalitet som bidrar til trygghet, utvikling, motivasjon og læring, og som gir barna forutsetninger til å fullføre videregående opplæring</p> <p>K6 legge til rette for at alle kan delta i arbeids- og samfunnslivet som kunnskapsrike, engasjerte og ansvarlige innbyggere</p> <p>K8 legge til rette for at innbyggerne har tilgang til grunnleggende-, helhetlige og forsvarlige helsetjenester av god kvalitet og til rett tid</p>
 Nær	Orkland skal ha en aktiv og bærekraftig by- og stedsutvikling.	N1, 2, 4, 5, 7	<p>N1 ta hele Orkland i bruk og videreutvikle levende tettsteder</p> <p>N2 videreutvikle Orkanger som by, og som et sterkt handels- og regionsenter med havn</p> <p>N4 utvikle modeller for nærdemokrati og medvirkning i lokalt utviklingsarbeid gjennom et tilrettelagt samspill mellom kommunen og ulike aktører i lokalsamfunn og nærmiljø</p> <p>N5 utvikle gode møteplasser og åpne offentlige bygg for flerbruk</p> <p>N7 sammen legge til rette for en levende, selvstyrt og mangfoldig frivillighet</p>
 Nær	Orkland kommune skal være en attraktiv arbeidsgiver med god organisasjonskultur	N12, 13,16	<p>N12 være best i møte mellom mennesker</p> <p>N13 sikre et åpent og inkluderende arbeidsmiljø, og bygge en felles</p>

	som innbyggerne har tillit til.		organisasjonskultur basert på kommunens visjon og verdier N16 utvikle en heltidskultur og legge til rette for ansatte med behov for en tilpasset arbeidssituasjon
--	---------------------------------	--	---

4.2. FNs bærekraftsmål - fra globalt til lokalt

5. Tiltak kommunen allerede har

Orkland kommune har flere tiltak i de ulike tjenestene/enhetene, både forebyggende, allmenforebyggende, tiltak rettet mot enkeltgrupper og tiltak rettet mot enkeltmennesker.

5.1. SLT

SLT-modellen skal samordne lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak for barn og unge. Det er mange, både enkeltpersoner og offentlige instanser som bidrar til dette arbeidet. Modellen skal sørge for å koordinere kunnskap og ressurser mellom politi og relevante kommunale enheter. Det er etablert et tett samarbeid med lokalt politi.

For å oppnå effektive tiltak for barn og unge er det viktig at alle berørte parter må ha en felles forståelse av problemene og hvordan de best kan løses.

Koordineringsgruppen skal:

- Ut ifra kunnskapskilder og erfaring avdekke utfordringer kommunen står overfor.
- Framskaffe kunnskap om hvordan disse utfordringene best kan møtes, foreslå tiltak og koordinere innsatsen på tvers av etatene.
- Sikre effektiv utnyttelse av ressursene og sørge for evaluering.

Politirådet ga i mars 2022 i oppdrag til ungdomsrådet å kartlegge følgende:

- Hvilke fritidstilbud i Orkland er ungdom fornøyd med?
- Hvilke fritidstilbud i Orkland savner ungdom?
- Hva skal til for at ungdom i dag kan benytte seg av de fritidstilbud som finnes i kommunen?

Ungdomsrådet gjennomførte før sommeren 2022 en spørreundersøkelse blant kommunens ungdommer i aldersgruppen 13-19 år, og resultatene ble lagt fram på et folkemøte i november. I hovedtrekk savner ungdom tilbud om e-sport, treffsteder og motorsport. Transport og store avstander ble oppgitt av mange som årsak til at de ikke kunne benytte seg av eksisterende tilbud. Kommunestyret bevilget i desember 2022 200 000 kroner til ungdomsrådet for å kunne jobbe videre med dette.

5.2. Forebyggende tiltak

I folkehelseloven er det beskrevet at kommunen skal bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom og skade. Det er videre kommunens ansvar å bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen. Overdreven bruk av alkohol kan på kort sikt føre til fysiske skader både på en selv og andre. På lengre sikt kan overdreven bruk av alkohol medføre både psykiske og somatiske problemer.

«Det at alkohol er en lovlig handelsvare gjør at samfunnet har en større virkemiddelpolitisk verktøykasse til rådighet, enn for illegale rusmidler. Det finnes mye forskning på hva som virker med tanke på forebygging av alkoholbruk, der informasjons- og holdningsskapende tiltak beskrives å ha liten og kortvarig effekt, beskrives høye priser og det å begrense tilgjengelighet som noe av det mest effektive. Med tanke på alkohol og trafikkskader er det kombinasjonen av dette med promillegrense, kontroller og sanksjoner effektivt (FHI)».

Vi deler ofte opp det forebyggende arbeidet. Primærforebygging er tiltak for å hindre at problemer oppstår, dette rettes mot alle uavhengig av identifisert risiko. Sekundærforebygging er tiltak som blir gjort for å begrense omfang og alvorlighet når noe har oppstått. Det rettes mot de som av ulike årsaker er i faresonen for å utvikle problemer med rus og kriminalitet. Tertiærforebygging er det vi gjør for å hindre forverring og at ting skjer igjen, og rettes mot de som allerede har problemer (konfliktrådet, SLT modellen).

5.2.1. Allmenforebyggende tiltak

Med allmenforebyggende tiltak mener vi universelle tiltak retter mot hele befolkningen eller større grupper av befolkningen.

I Orkland kommune jobbes det kontinuerlig med helsefremmende og forebyggende tiltak rettet mot hele befolkningen på ulike arenaer. Foreldrene er de viktigste forebyggerne. Kommunen ser viktigheten både av foreldrenes rolle i det forebyggende arbeidet, samt å tilby foreldrestøttene tiltak.

Vi har mange almenforebyggende tiltak i Orkland kommune både i de enkelte enhetene og avdelingene, og på tvers av disse. Dette er tiltak som pakkeforløp og forløpskoordinator graviditet og rus, helsestasjon- og skolehelsetjeneste, helsestasjon for ungdom, forebyggende tiltak i barnehage og skole, familiesentret, prosedyrer for oppfølging ved bekymringsfullt fravær, ungdomspatrolje, sammen mot doping, MOT, ungdomskontakt i Nav, ungdomsklubber, skolefri Orkland, frivilligheten med alt av tilbud de har for barn, ungdom og voksne, nattravner med mer.

5.2.2. Forebyggende tiltak overfor risikogrupper

Hjelpetiltak barn, ungdommer og deres familier

Kommunen, i samarbeid med andre tjenester, vil ha tilgjengelige og oppsøkende tjenester overfor særlig utsatte miljøer/risikogrupper. Dette er et arbeid som er gitt økt fokus blant annet gjennom SLT arbeidet.

Barn/ungdom med særlige utfordringer vil gis et utvidet tilbud gjennom helsestasjon og skolehelsetjenesten, familiesentret og barneverntjenesten. Ved behov vil oppfølging skje i samarbeid med BUP/spesialisthelsetjenesten.

5.2.3. Tiltak for rusmiddelavhengige, oppfølging og rehabilitering av rusmiddelmisbrukere

Psykisk helse- og rusarbeid

Kommunen har ansvar for å hjelpe den enkelte med å komme bort fra misbruk av alkohol og andre rusmidler. Kommunen har også ansvar for å gi råd, veiledning og hjelp til vedkommende familie, og plikt til å vurdere bruk av tvang etter melding fra pårørende (jmf. helse- og omsorgstjenesteloven kap. 1 og 10).

Enheten psykisk helse- og rusarbeid er en del av kommunens tjenestetilbud til voksne personer med psykiske lidelser og/eller rusproblematikk. Tjenesten er tilgjengelig på dagtid, og er gratis. Enheten har en egen lavterskeltelefon som er betjent alle hverdager mellom kl.12.00-14.00. Ved behov for kontakt på kveld eller natt, skal kommunal legevakt benyttes.

- Mange rusavhengige har såkalte «dobbeltdiagnoser» og får oppfølging fra fagavdelingen psykisk helse- og rusarbeid. Tjenestetilbudet er samtaler, rådgiving, aktivisering og praktisk bistand.
- Oppfølging av rusavhengige, deres pårørende og barn.
- Samarbeid med LAR (legemiddelassistert rehabilitering), St. Olavs Hospital, NKS veiledningssentret og institusjoner for rusbehandling (Lade behandlingssenter, Trondheims klinikken etc.).
- Koordinere hjelpetiltak i kommunen.
- Treffsted.
- Friluftslivsgruppe.
- Omsorgsboliger for ungdommer med funksjonsnedsettende psykiske helseplager og rusproblemer.
- Rådgivende enhet for russaker. Det innebærer å møte personer når oppmøte for enheten er satt som vilkår for påtaleunntatelse eller som vilkår for en betinget dom. Enheten skal også ha ansvar for å gjennomføre ruskontroll dersom det er satt som vilkår.

5.2.4 Andre aktuelle kommunale tjenester

Nav

Nav har oppfølging av økonomi, arbeid og aktivitet. Nav har derfor en viktig rolle i det forebyggende arbeidet med stort søkelys på arbeid og aktivitet. Videre har Nav en viktig rolle i å avdekke problemer hos den enkelte. Nav samarbeider gjennom ungdomskontakten tett med videregående skole i forhold til elever i risiko, og elever som står i fare for å falle ut av videregående skole.

Bolig og boligsosialt arbeid

I Orkland kommune er det tekniske tjenester som har ansvar for vedlikehold av de kommunale utleieboligene. Tildelingskontoret for helse- og omsorgstjenester har ansvar for tildeling. Vanskeligstilte på boligmarkedet har også mulighet til å søke startlån og husbanklån, og kan gjennom dette få mulighet til å kjøpe egen bolig om de ønsker det. Disse tjenestene administreres av tildelingskontoret for helse- og omsorgstjenester. Boligsosialt arbeid er et viktig prioriteringsområde i planperioden.

5.2.5 Tiltak for å regulere tilgjengeligheten av alkohol

Alkoholloven regulerer tilgjengeligheten av alkoholholdig drikke blant annet gjennom bevillingssystemet, ved fastsettelse av vilkår for hvordan salg og skjenking skal skje, samt kontroll med at vilkårene blir overholdt. Loven inneholder også regler som tar sikte på å påvirke etterspørselen, som for eksempel forbudet mot alkoholreklame.

All omsetning av alkoholholdig drikke krever særskilt offentlig tillatelse (bevilling), og de fleste bevillinger gis av kommunen. Prinsippet bak det kommunale bevillingssystemet er at tilgjengelighet av alkohol i hovedsak skal bestemmes av lokale myndigheter.

Overtredelse av alkoholloven eller forskrifter gitt i samsvar med den, kan medføre inndragning av bevillingen. Slike overtredelser er også straffbare.

Bestemmelser i alkoholloven skal ivareta flere forskjellige hensyn. Det er ønske fra myndighetene at alkohol skal være tilgjengelig, men på den annen side ønsker man å begrense de sosiale og helsemessige skadene alkohol medfører. Det er arbeidsplasser og inntekter knyttet til salg og skjenking av alkohol, samtidig som alkohol påfører samfunnet og enkeltmennesker betydelige lidelser.

Kommunen har etter loven utstrakt frihet til å bestemme sin egen alkoholpolitikk.

I Orkland kommune er det ikke satt et tak for antall bevillinger som kan innvilges. Tallet på salgsbevillinger har vært stabilt over tid for de kommunene som i dag utgjør Orkland. For skjenkebevillinger er det litt mer bevegelse, men noen faller fra og andre kommer til. Det har over de siste tre årene økt med fire skjenkebevillinger til 25 i dag. Det er ikke et press i forhold til etablering av salgs- eller skjenkesteder slik at et tak på bevillingene ikke anses som et nødvendig eller hensiktsmessig tiltak.

Orkland kommune har gitt egne alkoholpolitiske retningslinjer, vedtatt av kommunestyret 24.6.2020. Retningslinjene legger føringer for hvilke arrangementer og serverings/skjenkesteder som kan innvilges bevilling. Retningslinjene regulerer også skjenkebevilling for enkeltanledninger. I retningslinjene fremkommer det videre at det skal gjennomføres et snitt på tre kontroller per salgs- og skjenkested per år, forskrift til alkoholoven pålegger kommunen årlig å utføre minst tre ganger så mange kontroller som de har salgs- og skjenkesteder.

For å lykkes i arbeidet med forebygging og skadebegrensning i forhold til bruk av alkohol, er det vesentlig med samarbeid, både mellom etater og kommuner. Fra politistasjonen har vi fått tilbakemelding om at det er inngått en avtale mellom flere kommuner:

«Vi har i vår region (Skaun, Orkland, Heim, Hitra og Frøya) blitt enige om en felles policy ang festens lengde til kl. 0100, vakthold osv».

Orkland kommune stiller seg bak dette samarbeidet for å sikre en felles plattform og håndheving av skjenkeregelverket i vårt nærområde. Forskrift om skjenketider, åpningstider for serveringssteder og salgstider for øl og rusbrus for Orkland kommune, ble fastsatt av kommunestyret 30. september 2020 sak 67/20. Den angir lokale bestemmelser for åpnings- og skjenketider.

5.2.4. Tiltak i ruspolitisk handlingsplan

Navn på tiltak	Beskrivelse av tiltak	Tidslinje	Økonomi	Involverte enheter
Holdnings- skapende arbeid overfor både ungdom og foresatte.	Jobbe for å heve debutalderen for alkohol, samt gi kunnskap om illegale rusmidler. Kartlegge flytting av konfirmasjon fra vår 9. trinn til høst 10. trinn.	Kontinuerlig, informasjons- og holdningsskapende arbeid. Kartlegging innen høst 2024	Gjøres i de ordinære tjenestene, ingen merutgift.	BFT Psykisk helse- og rus Ungdoms- skolene SLT
«Er det grunn til bekymring for ungdomsmiljøet i Orkland»	HKH (hurtig kartlegging handling) er en metode. Har vi de riktige tiltakene, er det grunn for å endre praksis?	6 måneder fra oppstart høsten 2023, til konklusjon.	Ressursene vil være ansatte i kommunen, som må bruke 20-40 % av sine stillinger på dette arbeidet i en periode på seks måneder.	BFT Psykisk helse- og rus SLT NAV

Ungdata	Gjennomføres hvert 4. år, neste gang i 2025. Vi må kartlegge behov for tilleggsspørsmål på rusmidler, trenger vi mer og annen kunnskap fra ungdomsmiljøet.	Våren 2025	Koordineres av SLT koordinator og gjennomføres av de enkelte skolene. Ingen ekstra kostnad.	Alle ungdomsskoler Videregående skoler SLT koordinator Kommuneoverlege
Ruskjøring	-Statsforvalteren skal i 2023 gjennomføre kursing av leger om vurdering av medikamenter og bilkjøring - Kommuneoverlegene har ruskjøring som tema med fastleger i ALU møte årlig	2023 Årlig	Statlig refundert, ingen merutgift Kommunal stilling, ingen merkostnad	Alle fem legekantorene

6. Vedlegg – kilder og lenker til aktuelle rapporter

FHI - <https://www.fhi.no/>

Helsedirektoratet - <https://www.helsedirektoratet.no/>

SSB - <https://www.ssb.no/>

Statens vegvesen - <https://www.vegvesen.no/>

Statsforvalteren i Trøndelag tilsyn om retten til førerkort

<https://www.statsforvalteren.no/nb/Trondelag/tilsyn-og-samordning-av-tilsyn/rapport-om-rettet-til-forerkort/>

Rapport – «Alkohol og korona en risikofaktor under pandemien» - <https://no.ramboll.com/-/media/files/rno/publikasjoner/rapport-alkohol-og-korona.pdf?la=no>

Rapport – «Føre Var Trondheim høst 2022» - <https://stolav.no/korus/fore-var-trondheim>

Ungdata - <https://www.ungdata.no/>

Konfliktrådet – SLT modellen – <https://konfliktraadet.no/>